

3/2003

Tulevaisuusseminaarin
satoaPMA 16 tulevaisuustyöpä-
ja: yrittäjyys, osaaminen
ja nuorisoSkenaariot tulevaisuu-
dentutkimuksessa

Globaalimuutos, työvoiman saatavuus ja kilpailu osaajista

Koska metsäalan elinkeinojen tulevaisuuteen vaikuttavat erityisesti metsäalan ulkopuoliset kehityskulut, on monialaisen osaamisen käyttöön saaminen metsäalan elinkeinojen johtamisessa ja suunnittelussa turvattava tulevaisuudessa. Tulevaisuuteen varautumisessa on keskeistä panostaa yrittäjyyden ja yritysten kilpailukykyyn edellytysten turvaamiseen, osaamisen kehittämiseen sekä nuorison kiinnostuksen kohottamiseen.

Metsäalalla ulkopuoliset muutostekijät

Ensimmäiseen metsäalan tulevaisuusseminaarini "Elinkeinot globaalimuutoksen pyörteissä" 13.11.2003 osallistui 138 henkilöä. Seminaarin keskeinen johtopäätös oli, että metsäalan elinkeinojen tulevaisuuteen vaikuttavat monet nimenomaan metsäalan ulkopuoliset kehityskulut. Metsäalan ja sen osaamisen jatkuvassa kehittämisessä on siksi aiempaa enemmän yhdistettävä niin ekologista, taloudellista, teknologista kuin yhteiskunnallista tietoa.

Seminaarissa puhunut valtiosihteeri *Raimo Sailas* nosti valtioneuvoston keskeiseksi epävarmuustekijäksi globaalin talouden epävakauden. Esimerkiksi Yhdysvaltojen talouskehitys ei orastavista merkeistä huolimatta ole ehkä pysyvää suurenevan vaihtotaseen alijäämän takia. Suomen talouden suurimmaksi ongelmaksi valtiosihteeri *Sailas* arvioi väestön ikääntymisen ja suurten ikäluokkien poistumisen työmarkkinoilta. Työvoiman saatavuusongelmat saattavat nousta erityisesti metsätalouden yhdeksi vaikeimmista haasteista seuraavan vuosikymmenen aikana.

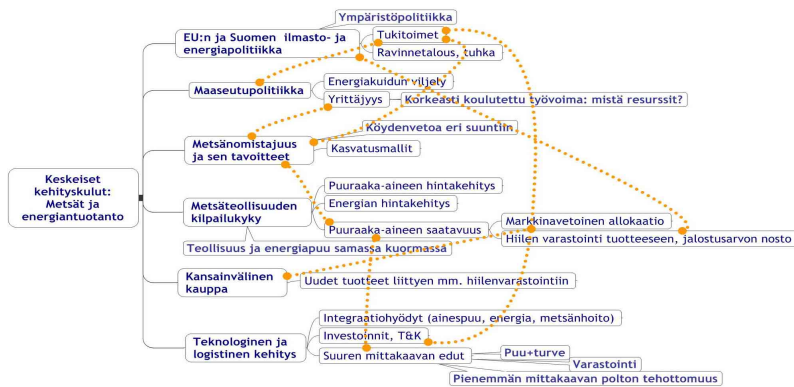
Tutkimusjohtaja *Juha-Antti Lamberg* Teknillisestä korkeakoulusta arvioi metsäteollisuuden keskeisen tulevaisuuden haasteen olevan kuinka toimia samanaikaisesti hitaasti kasvavilla markkinoilla Euroopassa ja Yhdysvalloissa ja toisaalta nopeasti kasvavilla markkinoilla Aasiassa. Varsinkin uusilla markkinoilla, kuten Kiinassa, vaaditaan sopeutumista pelisääntöihin, jotka saattavat suosia kotimaisia yrityksiä ja pyrkiä pitämään ulkomaalaiset yritykset poissa markkinoilta. Globaalien metsäteollisuusyritysten sopeutuminen globaaliin talouteen tulee vaikuttamaan metsäteollisuuden menestymiseen myös Suomessa.

Ekonomisti *Jouko Rautava* Suomen Pankista arvioi Venäjän talous- ja poliittiseen kehitykseen liittyvän lähitulevaisuudessa edelleen suuria epävarmuustekijöitä. Viimeaikaiset tapahtumat Venäjän suurimman öljy-yhtiön *Jukosin* omistuskäsi- toissa tuovat hänen mielestään esille kysymyksen, mikä on Venäjän todellinen halu sallia ulkomaisten yritysten hyödyntää maan luonnonvaroja?

Professori *Matti Kärkkäinen* Puu- ja metsäosaamiskeskuksesta korosti, että sahateollisuudella tulee säilymään keskeinen merkitys puunjalostuksessa. Keskeisiä puutuotteiden kilpailevia materiaaleja ovat betoni, tiili ja lasi rakennusteollisuudessa sekä PVC –muovi ikkunateollisuudessa. Tulevaisuuden menestymisen ehtona on, että puun ominaisuudet voidaan kehittää kilpailukykyisiksi muihin materiaaleihin verrattuna. Hyvä esimerkki uudesta innovatiivisesta kehitystyöstä puuteollisuudessa on termoplastisen puun tuotteistaminen, joka seminaarin jälkeisellä viikolla sai INNOSUOMI 2003 kunniamaininnan tasavallan presidentiltä (www.puugia.fi).

Tekniikan tohtori *Heli Antila* Elektrowatt-Ekono Oy:stä toi esille päästökaupan toteutumisen vaikutuksia metsäalan elinkeinoille. Hänen mielestään selkeimpiä hyötyjä päästökaupasta metsäalalla tapahtuisi puun kilpailuaseman paranemisesta sekä polttoaineena että rakennusmateriaalina. Massa-, paperi- ja kartonkiteollisuuden kustannukset voivat päästöneutraalivaahtimuksen takia nousta.

Seminaarissa järjestetyt ajatuspajat pohtivat mahdollisia tulevaisuuden muutospolkuja. Ajatuspajojen tiivistelmät, samoin kuin seminaarissa esitetyt alustukset, julkaistaan lyhyinä yhteenvetoina foorumin Internet-sivuilla (kuva 1).

Kuva 1. Esimerkki tulevaisuusseminaarissa ryhmätyönä valmistetusta ajatuskartasta. Muut ajatuspajojen ajatuskartat ja niiden kuvaukset on nähtävillä foorumin kotisivulla www.metsafoorumi.fi/seminari1.htm.

Yrittäjyys, osaaminen ja nuoriso

Metsäalan tulevaisuusfoorumi toteutti yhteistyössä Päätäjien Metsäakatemian (<http://www.smy.fi/pma/>) kuudennen-toista kurssin kanssa tulevaisuustyöpajan, jonka tavoitteena oli arvioida metsäalan elinkeinojen tulevaisuuden muutostekijöitä ja niiden vaikutuksia. Tulevaisuustyöpajassa pohdittiin myös ennakointistrategioita, joilla voidaan varautua arvioitujen muutosten tuomiin haasteisiin.

Ennakointistrategioissa korostettiin panostamista yritysten kilpailukykyyn edellytysten turvaamiseen, osaamisen kehittämiseen sekä nuorison kiinnostuksen kohottamiseen:

- vahvistamalla yrittäjyyttä ja tuomalla yrittäjyysopinnot mukaan koulutusohjelmiin kaikilla koulutustasoilla
- panostamalla aktiivisesti uusien innovaatioiden syntyyn ja tuotekehitykseen
- kehittämällä 'tutkimus – kulutustottumukset – asiakaslisäarvo' ketjun eri osien toimintaa kokonaisuutena
- parantamalla alan imagoa esimerkiksi tuomalla alan vahvuudet IT- ja muussa high tech –osaamisessa paremmin esille sekä korostamalla alan tarjoamia kansainvälistymismahdollisuuksia.

Skenaario ei ole ennuste

Tulevaisuudentutkimuksessa sovellettaviin metodeihin kuuluvat mm. trendiekstrapoloinnit, delfiteknikat, skenaarioanalyysit, simuloinnit ja systeemidynamiikan sovellukset. Skenaarioanalyysissä rakennetaan kuvauksia vaihtoehtoisista tulevaisuuden toimintaympäristöistä. Koska skenaariot ovat kuvauksia mahdollisista tulevaisuuksista ja niihin johtavista poluista, niitä ei pidä tulkita ennusteina.

Rakennettuja skenaarioita voidaan käyttää hyväksi arvioitaessa organisaation tai toimialan strategisia päätöksiä: kuinka onnistuneita päätökset ovat erilaisissa tulevaisuuksissa? Tarkastelemalla mahdollisia tulevaisuuksia voidaan myös arvioida kriittisiä tekijöitä, joiden avulla toivottu tulevaisuuskuva on toteutettavissa ja ei-toivottu tulevaisuus torjuttavissa. Tulevaisuuden kehittymistä voidaan seurata asettamalla kehityspoluille nk. reimareita, jotka ovat merkkejä kehityspoluilla etenemisestä.

Kaikkelle tulevaisuudentutkimukselle on keskeistä tunnistaa tutkimuksen luonnetietä selkeämpi arvosidonnaisuus, joka käy selvemmin esille siitä, mikä tutkimuksessa nähdään tavoiteltavana tai hyvänä tulevaisuutena.

Metsäalan tulevaisuutta koskevia tutkimuksia:

Meristö, ym. 2000. Metsäklusterin tulevaisuuskenaariot. www.tekes.fi/julkaisut/Metsaklusteri.pdf

Seppälä, 2000. Metsäklusteri tienhaarassa. www.woodwisdom.fi/pics/metsaklusterinskenaariot.pdf

Harstela, ym. 2001. Normitaloudesta yrittäjyyteen: puuntuotannon tulevaisuus Suomessa. Metlan tiedonantoja 819.

Rummukainen, ym. 2003. Puunhankinnan tienviitat. Metlan tiedonantoja 896.

European Forest Sector Outlook Study (EFSOS) www.unece.org/trade/timber/efsos/welcome.htm

Nabuurs, ym. 2003. Development of European Forests until 2050. EFI Research Report 15.

FAO plantation forestry <ftp://ftp.fao.org/docrep/fao/006/AC133E/fao/006/AC133E00.pdf>

Sedjo, 2001. The economic contribution of biotechnology and forest plantations in global wood supply and forest conservation. www.fsl.orst.edu/tgerc/iufro2001/eprocd.pdf

Metsäalan tulevaisuusfoorumin uutiskirje

Julkaisija:
Metsäalan tulevaisuusfoorumi
Joensuun yliopisto
PL 111
80101 Joensuu

Toimittaja: Saija Miina
saija.miina@joensuu.fi

Metsäalan tulevaisuusfoorumi Internetissä:
<http://www.metsafoorumi.fi>

Metsäalan tulevaisuusfoorumin uutiskirje kertoo Foorumin tuoreimmista tapahtumista ja tuloksista. Uutiskirje löytyy Internetistä sivulta <http://www.metsafoorumi.fi/uutisia.htm>. Voit saada sen myös suoraan sähköpostina ilmoittautumalla jakelulistalle: saija.miina@joensuu.fi